

De Universiteit van Morgen

Groenboek van het Leiden University Green Office (volledige versie)

Universiteit
Leiden

Leiden University
Green Office

Bij ons leer je de wereld kennen

A. Inleiding

Universiteiten spelen een belangrijke rol binnen de maatschappij. Ze ontwikkelen kennis, delen die met nieuwe generaties en zien graag dat die kennis nuttig gebruikt wordt. Zodoende heeft de universiteit veel invloed op hoe de samenleving eruitziet.

Tegelijkertijd is de samenleving waarin de universiteit opereert snel aan het veranderen. We staan voor de grootste uitdagingen voor de mensheid: de klimaatcrisis, het verlies van vele dier- en plantensoorten en grootschalige landschapsvernietiging. Universiteiten, waaronder de Universiteit Leiden, hebben een belangrijke rol gespeeld in het ontdekken van deze crises. Door hun onderzoek kennen we de urgentie van deze uitdagingen en wat er nodig zal zijn om die uitdagingen aan te pakken. Het is belangrijk dat er nu actie wordt ondernomen.

De Universiteit Leiden kan deze uitdaging zien als een grote kans: de universiteit kan kennis over duurzaamheid en innovaties ontwikkelen, kan haar studenten lesgeven over de duurzaamheidsvraagstukken én de oplossingen, en kan ervoor zorgen dat wetenschappelijke inzichten op duurzaamheidsvlak buiten de universiteit een verschil maken. Daarnaast kan de universiteit zelf het goede voorbeeld geven door haar ecologische voetafdruk drastisch te verlagen.

In dit groenboek beschrijft het Leiden University Green Office (LUGO) hoe duurzaam doen, denken, onderzoeken en studeren een plek heeft binnen de Universiteit Leiden in 2030. Bij het verduurzamen van de universiteit is er in het verleden een focus geweest op het verduurzamen van de bedrijfsvoering. Alhoewel dit betekenisvolle stappen zijn, moet de universiteit in eerste instantie haar kerntaken verduurzamen: onderwijs, onderzoek, en valorisatie (impact). Een duurzame universiteit staat immers niet gelijk aan een duurzame bedrijfsvoering.

B. Onderwijs

De noodzaak van duurzaamheid

Echte klimaatactie vereist het ombouwen van onze samenleving, waaronder de economie. Deze uitdaging vereist een belangrijke transitie in de onderwijssector. Immers, de transitie naar een duurzame wereld vraagt om hoogopgeleide mensen die duurzaamheidsthema's begrijpen, daar oplossingen voor kunnen bedenken en die uitvoeren. We hebben niet alleen milieuwetenschappers nodig, maar ook juristen die het nieuwe milieurecht schrijven, economen en bestuurskundigen die effectief beleid schrijven en psychologen die gedragsinterventies ontwerpen die duurzaam gedrag bevorderen. Dit zijn slechts voorbeelden: elke discipline heeft een verband met duurzaamheid.

De universiteit leidt de generatie van de toekomst op. Velen van hen zijn de leiders, zakenmensen, politici, en experts van morgen. In hun leven en werk zullen zij bewust moeten zijn van de uitdagen en urgentie van duurzaamheidsdilemma's. Daarom is het cruciaal dat alle studenten duurzaamheid meekrijgen in hun studie. Studenten moeten daardoor de kennis en ervaring opdoen die hun studie verbindt met het thema duurzaamheid.

Onderwijs met impact

Studenten zullen worden betrokken bij het verduurzamen van de universiteit en externe organisaties door hen tijdens hun studie(tijd) advies uit te laten brengen over duurzaamheidsthema's, bijvoorbeeld in lesverband of voor een capstoneproject. Naast dat dit een positieve milieu-impact kan hebben, is het voor studenten goede praktijkervaring. Zij bouwen een netwerk op en doen ervaring op met vaardigheden die steeds belangrijker worden op de arbeidsmarkt. Daarnaast wordt de universiteit of een partnerorganisatie van advies voorzien tegen lage kosten en kunnen studenten hun talent gebruiken voor het maken van een verschil.

Docenten assisteren en werven

Academisch docenten beschikken niet altijd zelf over een academische kijk op duurzaamheid vanuit hun vakgebied(en). Daarom zal aan docenten ondersteuning worden geboden in de vorm van een netwerk en door het beschikbaar stellen van training. Deze doelstelling is al opgenomen in het Milieubeleidsplan 2016-2020, maar is helaas nog nooit uitgevoerd. Ook kunnen nieuwe docenten worden geworven door die ervaring op het duurzaamheidsvlak combineren met andere academische disciplines.

Aanbod van onderwijs en stages

De universiteit kan studenten stimuleren om duurzaamheidsgerelateerde vakken te kiezen in hun vrije keuzeruimte. Ook het aanbod van keuzevakken, minoren, bachelors en masters met duurzaamheid als onderwerp in de vrijekeuzeruimte zal worden uitgebreid en gepromoot naar studenten. Ook online-onderwijs wordt ingezet als middel. Mensen van over de hele wereld kunnen online les krijgen in onderwerpen die verband houden met duurzaamheid, net zoals andere universiteiten dat doen.

Studenten worden aangemoedigd om hun eventuele stage te volgen bij een duurzaam bedrijf of een duurzame organisatie.

Duurzame onderwijsmaterialen

De universiteit zet in op het hergebruik van onderwijsmaterialen en e-books om zo onnodige aanschaf van goederen tegen te gaan. Zo kan de universiteit het doorgeven van tweedehands studiematerialen stimuleren, om zo papierverspilling te verminderen.

Onderwijs over duurzaamheid in een bolwerk van vrijheid

De beste aanpak om duurzaamheid in de curricula van de universiteit te integreren verschilt per faculteit, opleiding, sectie en vak. Waar sommige studies bijvoorbeeld gebaat zijn bij een apart kernvak over dit onderwerp, past het andere studies beter om duurzaamheid een terugkerend thema te laten zijn in verschillende vakken. Ambitieuze studies kunnen zelfs beide opties overwegen. Onderwijs over duurzaamheid is maatwerk: docenten, bestuur, en medezeggenschap bepalen samen decentraal de beste aanpak voor het integreren van duurzaamheid in de curricula. Deze aanpak past bij het motto van de universiteit: Praesidium Libertatis – Bolwerk van Vrijheid. Op facultair en centraal niveau worden deze processen gestimuleerd en gefaciliteerd.

C. Onderzoek

Wetenschappelijk onderzoek heeft ons in staat gesteld de klimaatcrisis en andere ecologische problemen te begrijpen. Het ontwikkelen van kennis over duurzaamheidsthematiek is niet alleen cruciaal om de crises te begrijpen, maar ook om oplossingen te formuleren. Naast de milieuwetenschappen is het ook belangrijk dat er onderzoek wordt gedaan naar duurzaamheidsthema's vanuit andere wetenschappelijke disciplines. De bevindingen daarvan kunnen als basis dienen voor het verbeteren van het onderwijs.

Financiering

De universiteit kan ervoor kiezen om haar eerste geldstroom meer te richten op onderzoek naar duurzaamheidsthematiek. Daarnaast biedt duurzaamheidsonderzoek een kans om de tweede en derde geldstroom veilig te stellen en/of te vergroten. Een groot deel van deze inkomsten zijn immers projectgebonden subsidies die afhankelijk zijn van de maatschappelijke relevantie van het onderzoek, zoals beurzen van de KNAW, NWO en Horizon 2020.

D. Impact (valorisatie)

De universiteit is een huis van kennis. Kennis is noodzakelijk bij het aanpakken van de klimaatcrisis, maar dan moet die kennis wel gebruikt worden. Helaas is academisch taalgebruik vaak ontoegankelijk voor geïnteresseerden zonder academische achtergrond. Bijvoorbeeld doordat de informatie niet in hun taal geschreven is, omdat ervoor betaald moet worden, het taalgebruik te lastig is of omdat de informatie niet goed vindbaar is. Daarom moet de universiteit zich inzetten voor het verspreiden van duurzaamheidskennis op een toegankelijke manier.

Aanbieden van kennis

De universiteit zal expertise en richting leveren in het verduurzamen van de samenleving. Wetenschappelijk onderzoek wordt in eenvoudige taal – en in meerdere talen – opgesteld en kostenvrij actief gepresenteerd aan besluitnemers binnen overheden, het bedrijfsleven en NGO's. Ook is deze informatie gratis toegankelijk op de website van de universiteit. Dit gebeurt bij voorkeur in Leiden-Delft-Erasmus-verband.

Het publieke debat

De universiteit voert een actieve rol in het (inter)nationale publieke debat rondom de klimaatcrisis – waar de conclusies van de wetenschap helaas soms nog worden ontkend. Leden van de universitaire gemeenschap leggen in begrijpelijke, heldere taal duurzaamheidsthema's uit en bieden bovenal perspectieven voor oplossingen. Om haar bericht te versterken, roept de universiteit de klimaatcrisis uit. Daarmee sluit de universiteit zich aan bij de wereldwijd meer dan 200 hoger onderwijsinstellingen van die dit reeds in VN-verband hebben gedaan.

Waarderen van impact maken

Valorisatie van duurzaamheidskennis is even volwaardig werk als het geven van onderwijs en het doen van onderzoek. Medewerkers zullen dan ook worden ondersteund, ook financieel, voor het verspreiden van hun kennis en vaardigheden over duurzaamheid in de maatschappij. Het maken van een impact door middel van duurzaamheidsonderzoek wordt geïnstitutionaliseerd.

Innovatie

De universiteit creëert de innovaties die nodig zijn voor een duurzame toekomst. Het Centre for Innovation werkt bijvoorbeeld nu al aan het uitbreiden van teleconferencing. Dergelijke technieken brengen onderwijskundige vooruitgang, maar kunnen ook enorm bijdragen aan de reductie van CO₂-uitstoot door het terugdringen van vervoersbewegingen. Het ontwikkelen en uitproberen van dergelijke innovaties aan de universiteit zal worden gestimuleerd.

E. Bedrijfsvoering

Een universiteit hoort naar wetenschappelijk inzicht te handelen. De universiteit kan laten zien dat zij de wetenschap serieus neemt door haar bedrijfsvoering flink te verduurzamen. Dit geeft de universiteit geloofwaardigheid en ze fungeert zo als een rolmodel in de samenleving.

De universiteit mag trots zijn op de grote vooruitgangen die zijn geboekt op dit thema. Inmiddels is het hele wagenpark elektrisch, beschikt bijna elke locatie over een tappunt van Join the Pipe en wordt er bijna geen rundvlees meer verkocht in de PURE restaurants en cafés. Deze voorbeelden laten zien dat de universiteit daadkracht toont en mensen mee kan nemen in haar hervormingen. Inmiddels staat de Universiteit Leiden dan ook op de zevende plaats in de UI Green Metric: de wereldwijde ranglijst van duurzame universiteiten. Dit komt voornamelijk door haar duurzame bedrijfsvoering.

De wil binnen de universiteit om de bedrijfsvoering te verduurzamen is groot. Dat merkt het LUGO door zijn samenwerking met het Universitair Facilitair Bedrijf, het ICT Shared Service Centre en Expertisecentrum Vastgoed. Echter, er zijn ook op het gebied van bedrijfsvoering nog vele mogelijkheden om de universiteit verder te verduurzamen. In 2030 zou de universiteit volledig klimaatneutraal en circulair moeten opereren.

Transport

Transport is één van de grootste bronnen van vervuiling door de universiteit. Internationale bestemmingen die bereikbaar zijn per trein of bus, worden alleen nog maar met deze vervoersmiddelen aangedaan. Studenten zullen voor hun uitwisseling hun reis vergoed krijgen als zij met het openbaar vervoer gaan, net zoals hierin voorzien wordt bij de Universiteit Utrecht.

Vliegverkeer wordt verminderd. Vliegreizen worden alleen uitgevoerd wanneer duurzamere vervoersmogelijkheden geen optie zijn en waarbij fysieke aanwezigheid een duidelijke toegevoegde waarde heeft ten opzichte van digitaal een evenement volgen. Digitaal evenementen bijwonen zal worden bevorderd.

De universiteit stimuleert studenten en medewerkers om met duurzame vervoersmiddelen naar de universiteit te reizen. De universiteit kan dit doen door het aanpassen van reiskostenvergoedingen. Daarnaast kunnen autoparkeerplaatsen van de universiteit worden uitgefaseerd.

Catering

In 2026 serveert de universiteit alleen nog maar plantaardig eten in cafés en restaurants. Ook is de catering bij evenementen volledig plantaardig. Studenten en medewerkers zullen drinken uit hun eigen herbruikbare beker of herbruikbare leenbeker. Ook nu al moeten er al flinke stappen worden gezet, bijvoorbeeld door per direct alleen nog maar vegetarisch eten te verkopen.

Energie

Alle locaties van de universiteit worden zo veel mogelijk verduurzaamd, ook de huurgebouwen. Alle gloeilampen zijn eind 2020 vervangen door duurzamere alternatieven. Door middel van slimme technologie zullen de verlichting, verwarming en apparaten in alle gebouwen automatisch in- en uitgeschakeld worden. Daken worden waar mogelijk optimaal benut voor het opwekken van warmte of elektriciteit.

Ecologie

De universiteit zal zich inzetten voor lokale biodiversiteit met de grond en de daken die niet voor de opwekking van energie worden gebruikt. Op deze plekken wordt ingezet op een natuurlijk systeem van planten voor insecten en eetbare vaste planten. De oogst hiervan wordt gebruikt in het aanbod van de catering, cafés en restaurants, als een bewijs van concept. De grond en de daken van de universiteit vormen een netwerk van stadsnatuur, samen met het stadsgroen in Leiden en Den Haag.

Duurzaam investeren

De universiteit zal zorgdragen voor investeringen van haar financiële reserves met een positieve impact op het milieu. De huisbank van de universiteit hoort ethisch om te gaan met de fondsen van de universiteit.

Inkoop en aanbestedingen

Duurzaamheid zal centraal staan bij alle aanbestedingen van de universiteit. Zo verduurzaamt de universiteit niet alleen zichzelf, maar stimuleert ze ook potentiële partners om in hun bedrijf goed na te denken over duurzaamheid van hun eigen bedrijfsvoering. Zo heeft het ISSC recentelijk een verzoek ingediend bij de leverancier Cisco voor een hogere energie-efficiëntie van hun netwerkapparatuur. Dit kan ervoor zorgen dat ook netwerkapparatuur buiten de Universiteit Leiden energie-efficiënter wordt.

Ook de kleine inkoop van de universiteit moet duurzaam gebeuren. Duurzaamheid wordt een vereiste in de inkoopregels voor bedragen tot € 5.000 door officemanagers. Daarnaast laat de universiteit geen onnodige promotiegoederen produceren met een grote milieu-impact, zoals katoenen tasje.

F. Uitvoering

Ambitie

De universiteit ambitieert om in 2030 de duurzaamste universiteit ter wereld te zijn op elk gebied. Hiervoor is het belangrijk dat het speerpunt duurzaamheid in onderwijs, onderzoek, impact en bedrijfsvoering wordt opgenomen als hoogste ambitie in het instellingsplan en daarmee ook in de communicatiestrategie.

Communicatie

Het verduurzamen van de universiteit is een inclusief proces. Daarom moet de universiteit haar plannen duidelijk communiceren naar studenten, medewerkers en externen om hen mee te nemen en te enthousiasmeren voor deze transitie. Ook vraagt de universiteit hen om suggesties en feedback.

Budget

Er komt voldoende budget vrij voor het realiseren van deze transitie. Hiervoor gebruikt de universiteit een deel van haar reserves, zij leent hiervoor geld of maakt aanspraak op subsidies.

Organisatieonderdelen krijgen hun eigen duurzaamheidscoördinator waar dat relevant is. Er wordt zorg gedragen dat het verduurzamen van de universiteit in al haar facetten niet leidt tot een toename aan het werkdruk van personeel.

Samenwerking

De universiteit werkt bij het verduurzamen samen met externe partners om deze transitie zo effectief mogelijk te laten verlopen. Universiteiten concurreren niet op duurzaamheid, maar bundelen hun krachten om gezamenlijk zo goed en snel mogelijk te verduurzamen.

G. Tot slot

De Universiteit kent vele mensen: studenten, academici en ondersteunende medewerkers, die enthousiast zijn over dit onderwerp en graag aan de slag gaan om de universiteit te verduurzamen. Met meer dan 30.000 studenten en 7.000 medewerkers kan de bijdrage van de Universiteit Leiden aan een duurzame toekomst erg krachtig zijn.

“Wetenschap kan zelf geen reden geven om de mensheid in stand te houden. Ze kan wel, met evenveel zorgvuldigheid, de kennis leveren die onze ondergang veroorzaakt of die ons in vrede met elkaar en de natuur laat leven.” – David Orr

Colofon

Titel: De Universiteit van Morgen – Groenboek van het Leiden University Green Office

Versie: Nederlandstalige uitgebreide versie 1.2, maart 2020

Auteur: Soem Zeijlmans namens Leiden University Green Office

Vormgeving: Adéla Svobodová

Copyright © de auteurs, 2020. De volledige tekst en afbeeldingen zijn beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Internationaal (CC BY 4.0) licentie. Dit betekent dat u vrij bent om dit werk te delen en/of te bewerken, inclusief voor commerciële doeleinden en zonder voorafgaande toestemming van de auteursrechtelijke, zolang de auteurs vermeld worden.

Het Leiden University Green Office (LUGO) is de onafhankelijke duurzaamheidsafdeling van de Universiteit Leiden. Als onderdeel van het bestuursbureau zetten student-medewerkers zich in om de universiteit te verduurzamen op het gebied van onderwijs, onderzoek, en bedrijfsvoering. Daarnaast betreft het LUGO studenten en medewerkers bij activiteiten over duurzaamheid.

Web: <https://www.universiteitleiden.nl/en/green-office>
E-mail: operations@lugo.leidenuniv.nl
Bezoek- en correspondentieadres: Rapenburg 38, eerste verdieping
2311 EX Leiden
Bezoekadres: Turfmarkt 104, kamer 3.06
2511 DC Den Haag